

նաւորութիւններէց մէկը: Տարաբաղգաբար Պոռչի շինել տուած պահարանը մեր ձեռքը չէ հասել, այլ նորոգուած է նոյն տոհմի վերջին շառաւիղներէց մէկի՝ Գեղարդի Դաւիթ եպիսկոպոսի ձեռքով 1687 թուին, պահելով Պոռչի արձանագրութեան պատճէնը (*):

Պատկեր 155.

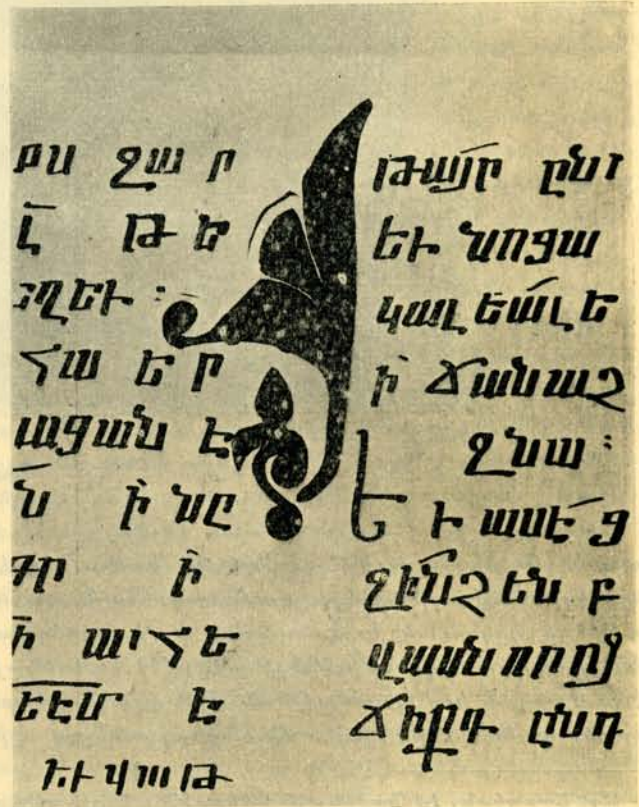
ԺԳ. դարի վաթսուներկան եւ եօթանասնական թուականներին պէտք է գնել Պոռչի մեծ շինարարութիւնը Գեղարդում, վիմափոր տաճարի եւ նորա գաւթի կոփումը, որ իւր տեսակի շինարարութեան գլուխ գործոցն է Հայոց մէջ եւ որի մանրամասն նկարագրութիւնն ու գեղարուեստական վերլուծութիւնը կատարել ենք արդէն եւ այստեղ երկրորդել չենք կարող: Նոյնն պիտի ասենք նաեւ եւ նորա որդու Պապաքի վիմափոր ժամատան մասին, որ վերջացած է 2115 (= 1288) թուին (**):

Այժմ անցնինք Գեղարդի հողեւոր եւ կրօնական գերի եւ նորա միաբանների մատենագրական գործունէութեան նկարագրութեան եւ վերլուծութեան: Վիմական յիշատակարանների այն հոյլը, որ մենք տես-

(*) Խաղբակեանք, 259. Արձանագրութիւնը Յաւելի Ա. 15, պատկ. 28:

(**) Անդ, եր. 106 - 115, 143 - 144:

սանք նորա պատերի վերայ, կապուած շինարարութեան, բարեպաշտական նուիրարբերութիւնների, հասարակ եւ արհեստաւոր ժողովրդից սկսած մինչև եկեղեցական եւ իշխանական անձնաւորութիւնները, ապացոյց են վանքի վայելած հոգակի եւ հեղինակութեան ժամանակակիցների աչքում: Մենք տեսանք, թէ միաբանութեան հետ մեծ էր եւ ժողովրդի մասնակցութիւնը տաճարի, ժամատան եւ միւս շէնքերի եւ փոքր վիմափորների շինարարութեան մէջ, նաև անհատ միաբանների յատուկ յիշատակութեամբ. ինքնին դա մի նշանակալից երևոյթ էր, թէ վանքը իւր միաբանութեամբ գնահատուած էր ժամանակակիցների կողմից, որ նա հեղինակութիւն եւ վստահութիւն էր վայելում, որ իւր հիմունքները պիտի ունենար նորացուցաբերած բարեպաշտական եւ գործնական կեանքի մէջ: Տեսանք, որ Աշխարհացոյցի հեղինակը «տուն հաւատոյ» բառերով է բնորոշում նորա նշանակութիւնը: Գանձակեցին արևելեան Հայաստանի գլխաւոր վանքերի շարքում յիշում է եւ Այրի վանքը, որի

Պատկեր 156.

խօսքը նշանակութիւն ունէր եկեղեցու վերաբերեալ ընդհանուր խնդիրների մէջ. Այրի վանքն էլ մասնակից էր կոստանդին կաթողիկոսին ուղարկած հաւանութեան թղթին, իբրև պատասխան նորա շրջաբերականի, Վարդանի կողմից բերուած (*): Նա մաս-

(*) Գանձ. Ղուկ. հրատ. 295: